

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Exempla, In Septem Capitalivm Vitiorm Detestationem,
Per Qvadragesimam, An. 1646. narrata**

Stengel, Georg

Ingolstadij, 1649

Capvt II. Quam damnosa sit mortalibus auaritia, & indulgentia
confessariorum, in Italo fœneratore monstratur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-49161](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-49161)

CAPVT II.

QVAM DAMNOSA SIT
MORTALIBVS AVARITIA, ET
INDVLGENTIA CONFESSARIORVM,
IN ITALO FOENERATORE
MONSTRATVR.

IOANNES Lorinus, natione Gallus,
annos XVI. natus, Societatem IESV
ingressus, ita in virtute ac litteris
profecit, vt Philosophiam Romæ, Theolo-
giam & litteras sacras Lutetiæ, Mediolani,
Romæ, cum magna laude doceret; Commen-
D 5 tarios

I.
HISTO-
RIÆ AV-
THORI-
TAS.

tarios in Sacram scripturam aded doctos ederet, vt eum hæretici ipsi de eruditione summo opere commendarent, & recens scriptor Henricus Fitzsimon, in Britannomachia appellaret, *Alterum Longinum Cassium; legendi assiduitate spirantem quandam Bibliothecam; Ambulans Musæum, & inter scriptores solertissimos accuratissimum.* De cuius pietate com-

Philipp.
Alegambe in
Bibliotheca
scrip-
tor, Soc.
1414.

Iacobus
Marchantius in
Candelabro
my-
stico tra-
ctaru s.
de 2. im-
pedimē-

plura recenset alius author. Quare magna & à virtute, & à scientijs est authoritatis testimonium illius. Quod, in narranda mox historia tres inuenio insignes viros citauisse. Primus fuit Societatis nostræ Sacerdos, qui historiam hanc, Bruxellæ coram Serenissimo Alberto Austriae Archiduce & Isabella, in Belgio, pro concione publicè recitauit, affirmavitque, se eam ex ore P. Ioannis Lorini audiuisse, Lorinumque sanctè asseruisse, se optimè & personam, & locum nosse, sed non nominare, ne familiarum honor bonumque gentis nomen violetur. Alter est Iacobus Marchantius & Theologiae Professor, & Concionator celebris, qui eandem historiam suis lucubrationibus inseruit. Tertius est Philippus Doulterman, breuis, clarus & neruosus scriptor, qui illam ipsam historiam retulit in suum *Pædagogum Christianum.* Est autem

talis

talis, quæ meritò superiùs de Alfonsi regis fastu recitata subijciatur, quia, vt Salustius in Catilinaria ait, *pecunia imperijq; libido sunt quasi materies omnium malorum. Namq; auaritia fidem, probitatem, ceterasq; bonas artes subuertit: proq; his superbiam, crudelitatem, Deos negligere, omnia venalia habere edocuit. Quoniam igitur natura mortalium auida est imperij, & praeceptis ad explendam animi cupiditatem, vt idem in Iugurtha testatur historicus, operæ pretium erit, damnum illius in exemplo ostendere.*

In Italia, tempore P. Ioan. Lorini, qui primum anno 1634. Dolæ defunctus est, quidam nobili genere oriundus, albæ, vt aiunt gallinæ filius, à parentibus, vt fit, delicatè educatus, in spem posteritatis creuit, &, ne serò malitiam disceret, à puero assuevit vanitati. Sicut enim simiæ simiolos, quos habent charissimos, ita perditè amant, vt eos arctissime amplexantes comprimentesque occidant; sic plerumque parentes prolem, quam nimis, & vsq; ad insaniam diligunt, perdunt. Stultæ enim matres existimant, à se non amari liberos, nisi illis omnia indulgeant. Quidquid optimi est in mensa, quidquid in penugula arridet, id omne filijs, & quacunque

horâ,

to Confessionis. Philipp. Douler. in Prædicatorio Christiã. part. 2. c. 15. §. 2.

II.
PRAVA
IUVENTUTIS
EDUCATIO.

horâ, tempestiuè intempestiuéque ingerunt,
 sine modo, sine mensura. Et, qui parentes
 pauperi ne detritum quidem calceum dona-
 re præ auaritia audent, filiolos suos purpura
 atque auro amiciunt. E cunis ad epulas &
 computationes iubent eos apportari; &
 cùm adhuc pedibus non possunt consistere,
 jam debent nutricis manibus sustentati, ad
 musicam & numeros, saltare. At, cùm quis-
 piam interrogat, num jam quadrimi Deum
 orare possint? nimis esse adhuc teneri dicun-
 tur. Neque, cùm fiunt adolescentiores, &
 gustare incipiunt suauitatem litterarû, per-
 mittuntur in eas seridò incumbere, ne cere-
 brum fatigent, aut studiorum nimio labore
 caput frangant. At caput non frangunt, cùm
 duas, tresque noctes continuas peruigilant,
 atque inter pocula & choreas præ lassitudine
 concidunt. Ite, mei parentes, & de nimia fi-
 liorum libertate, de licentia morum, de pro-
 fusione pecuniarum conquerimini; tales ha-
 betis, quales voluistis; qualis & iste Nobilis
 fuit, qui, quando ad maturam ætatem per-
 uenit, & jam sui iuris plenè esse cœpit; tum
 verò multò magis indolem suam exeruit: ne-
 quaquam cochleæ vita contentus, aut fruga-
 li mensa, otiari, ludere, epulari, magnis pre-
 tijijs

tijis vestiri, choros instituere & choreas, muna-
nera missitare puellis, quin & vxoratis; &
quidquid lasciuia amat, id facere, id dies no-
ctesque cogitare coepit: multoq; postea ma-
gis, quando vxorem & familiam duxit. Sed
non sine caussa dixit Christus: *Va vobis diuiti-
bus, qui habetis hic consolationem vestram: qui
editis, qui bibitis, qui luditis, qui genio ve-
stro indulgetis, qui canas dubias, qui populares
quaeritis; esurietis enim & sitietis, & plora-
bitis. Dei diuites sunt, ait Comicus, deos decet
opulentia, & factiones: nos homunculi sumus
salillum animae, quam cum extemplo amisimus,
aeque mendicus, atque ille opulentissimus censetur
ad Acherontem mortuus.* Quid pompa mori-
turo? quid Attalica vestis, & conscientia ver-
minosa? cur venter vnus absumit, quod suf-
ficeret tribus?

Hæc res sine pecunia non fit. Omnia pre-
tjjs suis constant. Vbi ergo vel pecuniæ ni-
hil, vel nimis parum est, & deliciae tamen
pompaque appetuntur, argentum est, per
artes, faciendū, vt lacunæ expleantur. Quas
Nobilis iste artes, præ ceteris rebus cunctis,
optimè nouerat. Vultis, & lari hiantes, vultis,
vultures, ab illo artes has discere? aut potiùs
artes vestras in illo agnoscere? Auaritia enim
eas,

Tom 2
Luc. 6. 24.
Luc. 6. 24.

III.
AVARI-
TIA VSV-
RAE MA-
TER.

eas, nullo alio magistro adhibito, satis docet. Est etenim *auaritia immoderatus amor habendi*, vt S. Thomas docet; immo, vt D. Augustinus loquitur, *est quarumlibet rerum insatiabilis & inhonesta cupido*; seu opinio *vehemens de re non expetenda, tanquam valde expetenda sit, inherens & penitus infusa*; quæ excedit in amando, acquirendo, & retinendo, sed deficit in dando. Quo pacto non vnum de septê, sed generale peccatum est, speciale opes respicit, & ab Aristotele & Græcis ceteris *Philargyria* solet nominari. Grande malum est *auaritia*, ait S. Ambrosius, immo *malorum omnium est origo, sicut ait Apostolus, radix autem omnium malorum est cupiditas, quam quidam appetentes errauerunt à fide. Vides ergo, quia, qui pecuniam appetit, fidem perdit: qui aurum redigit, gratiam prodigit. Auaritia enim cæcitas est, errorem religionis inducit. Cæca, inquam, est auaritia, sed diuersis fraudum oculata ingenijs: non videt, quæ diuinitatis sunt, sed cogitat, quæ cupiditatis sunt. Et nonnulli quidem, quibuscunq; modis possunt, aliorum bonis insidiantur, quia *lucri bonus est odor ex re qualibet: siue fraudulentis emtionibus, siue vsuris, siue furtis, siue rapinis opes congerant, perinde illis est, qui se semel Dæ Furinæ consecrauerunt; in illis**

S. Tom.

2.2. q. 118.

2.1 S. Au-

gustin. 1.

3. de lib.

arb. Cic.

4. Tusc.

Boët. l. 2.

de Con-

sol. met. 5.

S. Ambr.

serm. 97.

1. Tim. 6.

10.

Iuuenal.

Satyr. 14.

illis enim senior ignibus *Aetna Feruens amor ar-*
det habendi. Charybdes facit omnia abfor-
bentes: gryphes facit auro incubantes: sca-
rabæis similes facit. Ut enim illi ad sterco-
rum, ita auari ad lucri odorem confluunt
omnem. Alij tamen in genere tantum certo,
auaritiam exercent, dum vel tondent, vel
deglubunt gregem, vel vsuris exercent, vel
clepunt piceatis manibus. Quemadmodum
igitur hirundo muscas in aëre, aranea reti ca-
pit; ita quidam alios in campo rapinarū vio-
lentiâ, quidam per occultas fraudes domi in-
uadunt, & velut spongas exprimunt: non-
nulli auaritiam laruâ tegunt, & iustitiæ titu-
lo conantur honestare. De quorum nume-
ro Nobilis iste fuit. Is neminem spoliauit,
furatus est nulli quidquam, sed, quod multi
sibi fas esse arbitrantur, vsuris duntaxat rem-
auxit; eo se consolans argumento, quod hoc
pacto multorum mutuo indigentium miseris
succurrat; quod à volentibus vsuram accipiat,
volenti autem iniuria non fiat; quod utique
pecunia pecunijs mereatur compensari; quod ita
multi & alij ditescant viri magni atque honesta-
tis amantes. Ceterum, quia neque doctus, ne-
que valde probus erat, nihil sollicitus fuit,
quo titulo, pro mutuo, aliquid possit in cen-
sum

Boetius
lib. 2. de
consol.
met. 5.

VI
Domen
18. 12.
Vener
18. 12.
TAB

Domen
18. 12.

sum venire; animus enim auaritiâ æger non quæ sana, sed quæ desiderata sunt, quærit: & *magnitudo pecunie à bono & honesto in prauum abstrahit.* Igitur istud axioma illi sufficiebat, *tantò se felicior fore, quantò plus à debitore extorqueret;* etiam ante tempus, & non solum supra sortem, sed etiam supra mensuram omnem censûs, iustis titulis, concessi. Sic filij huius seculi solliciti sunt de crastino, immo de re præsentis. Verùm *Istuc est sapere, non quod ante pedes modò esto*

Videre, sed etiam illa quæ futura sunt

Prospicere.

IV:
Deuter.
16. 19.
VSURAE
INIQUI-
TAS.

Deuter.
15. 8.

Meritò Poëtæ Plutum cæcum finxerunt: neque enim *munera duntaxat, excacant oculos sapientum, & mutant verba iustorum;* sed omnis etiam auri argentiqûe praua cupiditas, quæ vel à mortuo tributum exigit, & sepulchra spoliât, & æquè retinendo, ac accipiendo peccat, etiam cùm non videt se peccare. *Amor namq; pecuniarum,* ait S. Chrystomus, *pupillâ mentis, quasi quidam malignus humor influit, densamq; nebulam operatur.* Hinc Nobilis iste, non vidit, se opes habere, quibus succurreret gratis necessitati egenorum: neque recordatus est, scriptum esse: *Si unus de fratribus, ad paupertatem venerit, non obdura-*
bis cor

Et indulgentia Confessarij.

bis cor tuum, nec contrahes manum, Et dabis mutuum, quo eum indigere perspexeris (malè enim retinet pecunias, qui se emolliri non sinit, vt subueniat indigenti) neque illud Christi in mente habuit: Qui petit à te, da ei: volenti mutuari à te, ne auertaris. Et: Si mutuum dederitis his, à quibus speratis recipere, qua gratia est vobis? nam Et peccatores peccatoribus foenerantur, vt recipiant aqualia. Benefacite, Et mutuum date, nihil inde sperantes, Et erit merces vestra multa. Hæc licita est, & longè maior vsura, quàm si decem, pro centum, recipias. Sed mali in delicias profusi, in elemosynas contracti & inhumani nihil agunt virtutis amore; præceptis igitur atque minis coërcendi sunt. Quamobrem etiam mutuationem pecuniæ, spe vsuræ, vetuit Deus: Non foenerabis, inquit, fratri tuo ad vsuram pecuniam, nec fruges, nec quamlibet aliam rem. Ac, per Ezechielem ait, non victurum egenum Et pauperem contristantem, rapientem rapinas, pignus non reddentem, Et ad idola leuantem oculos suos, abominationem facientem: ad vsuram dantem, Et ampliùs accipientem. Est enim vsura lucrum proueniens ex mutuo, vi mutui, prohibita lege naturali; nec in veteri lege aliter permessa, quàm in recompensationem bonorum,

Matth.
5. 42.
Luc. 6. 34.

Deuter.
23. 19.
Ezech.
18. 12.

E norum,

norum, quæ Iudæi à Gentibus vicinis iuste poterant auferre. In nouo Testamento non canonico tantum, sed etiam diuino jure, prohibetur.

Juuenal.
Sat. 14.

Sed quæ reuerentia legum?

*Quis metus, aut pudor est unquam prope-
rantis auari?*

Aristot. l.
1. de Rep.
c. 10.

Bion certè auaritiam, dixit esse *metropolim improbitatis*. Quin etiam certè vel Aristoteles docuit, sicut honesti patrisfamilias est, se & domum alere, agrorum & pecorum fructibus; ita artem cauponariam iure vituperari, non enim ortum habet à natura, sed è semetipsis questum faciunt fœneratores. Et addit: *Meritissimè fœneratoria ars odio habetur, quia ab ipso numo fit questus, & non seruit, cui primus inuentus est; permutationis enim gratia extitit; fœnus autem ipsum copiosorem facit. Vnde & nomen hoc (Τόκος) natum est: similia enim, quæ pariuntur, sunt gignentibus ipsa. Fœnus autem est, cum paratur numo numus. Quare omnium questuum hic est maximè præter naturam.* D. Ambrosius etymon ab adiuncto dolore amplificat: *Τόκος*, inquit (seu partus) Græci appellarunt *usuras*, eò, quòd dolore partus animæ debitoris excruciaci videantur. *Veniunt calenda, parit fors centesimam: creuit centesima, petitur.*

titur, nec soluitur, applicatur ad sortem. Itaq; non iam centesima incipit esse, sed summa, hoc est, non fanoris centesima, sed fœnus centesima. Fœnus Latinis quasi *fatus* dicitur. At pecunia non est naturæ talis, vt *fatum* producat, sicut ovis, vacca, equus. Accedit ad hanc iniustitiam & dolus, & modus. *Auarus*, ait S. Basilius, videns inopem necessitate coactum ad genua sua supplicem procumbentem, flecti nefcius perstat implacabilis, & nec precibus vincitur, nec lachrymis mollitur; iurat insuper, se omnino carere pecunia, & querere, si quem ipse feneratorum inueniat, & inhumana mercatura impudens periurium addit. Postquam verò perspexit, miserum illum meminisse fœnoris supra sortem, subridere incipit, familiarem & amicum appellat. Videamus, inquit, sicubi relictum est nonnihil argenti depositi. Hac itaq; commentitia simulatione, ubi inescavit miserum, & litteris obstrinxit, super eo fanore confectus, inde se proripit. S. Ambrosius, post alia multa in feneratores dicta: Vidi ego, ait, miserabile spectaculum liberos, pro paterno debito in auctionem deduci, & teneri calamitatis hæredes, qui non essent participes successioms, & hoc tam immane flagitium non erubescere creditorem. Instat, vrget, addicit. Mea, inquit, nutriti pecunia, pro

S. Basilius
in Psal.

140

S. Ambrosius
de Tobia
cap. 8.

alimonia seruitutem recognoscant, pro sumtu licitatione subeant, agitetur hasta de pretijs singulorum, non immeritò hasta agitur, ubi caput queritur: non immeritò ad auctiorem peruenitur, ubi fors poscitur. Hæc est fœneratoris humanitas, hæc debitoris stultitia, ut filijs, quibus non reliquit pecuniam, libertatem auferat, pro testamento chirographum dimittat, pro emolumento hereditatis, syngrapham obligationis. Denique tam nefarium icelus est usura, ut Cato Censorius, rogatus, quid esset fœnerari? responderit: *Quid hominem occidere?* & S. Augustinus scripserit, *trucidari pauperem fœnore*: immò Christus fœneratores comparauit latronibus, quando, euersis, in templo, numulariorum, (quos usurarios fuisse obseruat S. Hieronymus) mensis, dixit: *Domus mea domus orationis vocabitur: vos autem fecistis illam speluncam latronum.* Auaritia enim, teste S. Ambrosio, quasi gradus quosdam cupiditatis habet, & quo plures ascenderit, eò ad altiora festinat, unde sit grauis ruina lapsuro.

Hoc ergo tantum usuræ crimen cum sit, tamen à Pluto excæcati multi non vident, sed se excusant, factum eleuant, exempla, & consuetudinem obtendunt, mordicus retinent, nec adduci possunt ad iniusta lucra restitu-

Cic. lib.
2. de officijs.

S. Aug.
ep. 54.
Matth.

21. 12.
S. Hieronymus in
cit loc.

Matthæi.
S. Ambr.
de Naboth lælita.

TIMOR
RESTITUTIONIS
FACIENDAE, IM-

restituenda, nescio quid falsæ excusationis prætexentes. Nec enim hoc pacto miseris succurrunt, sed ex miseris faciunt miseres; nec utique volentes habent, sed violentè adactos; siquidem nemo est, qui non mallet mutuatam accipere pecuniam gratis, quàm usuram solvere creditori. Nec, supra sortem, pecunia debet pecunijs compensari: siquidē pondus, non fœnus est reddendum. Quòd autem multi viri magni in seculo, hac arte ditescant, verum est, sed idcirco magna eos manent tormenta: honestos sic opes quærere, falsum est. Quanquam plurimi prò dolor, nunc sunt, qui sua cupiditate excæcati, quidquid utile est, id honestum arbitrantur; & lucri causa non verentur Iudæi fieri ex Christianis: nec restituunt, quod adhamârunt.

Nam itidem ut Acheronti hîc ratio scribitur.
Intro receptum, quando acceptum est, non potest ferri foras. Talis fuit Nobilis ille, optimè notus Parocho suo. Quare ab eo non potuit impetrare, peccati huius absolutionem sacramentalem, quia nec ipse adduci potuit, ut ab usuris desisteret, sed non aliter confitens quàm ad nouercæ tumulum flebat. Quid ergo fecit? quod multi faciunt, qui volunt in peccatis & sordibus suis manere:

PEDIMEN-
TVM CON-
FESSIO-
NIS.

Plaut.
Trin.

confitentur enim alteri à quo non noscun-
 tur, atque si hunc rigidum experiuntur, ite-
 rum iterumque alteri, donec inueniant vel
 imperitum, vel conuiuentem. Non placuit
 huic auaro Parochus auaritiæ castigator. Iuit
 itaq; ad aliquem è Societate nostra Patrem;
 qui itidem, intellecta mutati confessarij caus-
 sa, dixit: Se eum non posse absoluere, non
 solum, nisi ab usura desisteret, sed etiam, nisi
 promitteret, se usurarum omnium factorum
 restitutionem. Re igitur infecta ab eo disces-
 sit, nimis austerum & crudum vocans.
 Adijt alterum, adijt tertium, adijt quartum,
 ab omnibus idem responsum referens dixit:
Omnes Iesuitas esse eiusdem farinae Orbilios. Vl-
 cus adhuc eum vrebat, sed tangi volebat,
 vt aperiretur in sanitatem. Quare ad aliud se
 se templum, atque ad alios aliosque subinde
 Religiosos contulit, à quibus audiuit itidem,
*Neminem esse, qui eum, sine imposita restituti-
 one, possit absoluere, nisi propria salutis periculo se
 velit inuoluere, & peccati particeps fieri alieni
 restituendum, quidquid acceptum, per usuram;
 quacunque res sit, siue in se extet; siue in valore,
 si non extet: quin & damnum illatum, & lu-
 crum cessans; quin & expensas, quas mutuum
 fecisset, in re sua recuperanda; uti & bona pro-*
 pria

pria, deficientibus alijs, & remanente obligatione restituendi: ac sine controuersia, immediatum omne lucrum, quod acceptum esset ultra sortem. Scabiosus, aut vlceribus obsitus, grauiter sentit, si quis cataplasma ei detrahare nititur agglutinatum: ita auarus non sustinet à se auferri pecunias, quas habet viscosis manibus accretas. Et tamen, velut vlcus, vrunt. Ita auarus neque vitium, neque vitij remedium potest pati. Quemadmodum enim, ait os aureum, sine fluctibus mare nunquam conspicitur: sic animos diuitum auarorum absque sollicitudine, tremore, turbatione, curis, periculis, nunquam reperies; sed antè, quàm priora componant, alia inuaserunt. Quamobrem Nobilis iste, cùm & scrupulo, conscientiaëque acerrimis stimulis vellet carere, & tamen lucri iniusti tenax horreret omnem restitutionis faciendæ mentionem, tam diu circumuagatus est, per Confessariorū omnium subsellia, & templa, donec tandem inueniret aliquem ad gustum suum, vel indoctum, vel libertinum, qui nullo discrimine quemcumque, nulla potestate scelus omne absolueret, atque acersum potius numerumque confitentium, quàm fructum quærere solitaret. Et, Deo iustissimè permittente, inuenit tandem

S. Chrysi
hom. 39^a
in Matth.

vnum, eumque, quod magis mireris Religio-
sum, qui sibi de acquisito tam splendido Con-
fessionis filio tacitè plaudens, omni studio
conatus est, eum ita tractare contentem, vt
apud se retineret; ac ne illum ad alios fuga-
ret, aut amitteret, ceteros Confessarios, qui
eum absque restitutionis promisso absoluerè
noluissent, dixit, *nimis fuisse scrupulosos, & no-
dum in scirpo quasiisse.* Apud hunc igitur tan-
dem Confessarium mansit: hinc summopere ei
placuit, hic ei solus satisfecit; sicut & mul-
tis, qui tum demum acquiescunt, quando
Confessarium inueniunt, secundum cor suum,
non secundum vtilitatem aut necessitatem;
qui vel tacet ad omnia, vt mutus canis latra-
re non valens, vel etiam approbat illorum
errores, album nigrum, nigrum album vo-
cans, neque medicinam illis salutarem præ-
scribit, vt corpus castigent; vt sæpius con-
fessionis remedio vtantur; vt tandem absi-
stant, consuetudinèque inueteratam, ad-
hibita sibi violentia, expugnent: vt alienum
dominis suis reddant. Nam quidam ab his re-
bus, quasi à solo Numine toti pendent. Ven-
ter enim, aut pecunia, aut Venus & Bacchus
est eorum Deus: non quod pecunia mala sit,

5. Chryf. *sed sicut si quis in limpidum fontem steruus ini-*
ciat,

ciat, totum immundum reddit: ita si divitias
 auaritia attigerit omnes foetore suo corrumpit. hom. 72.
in Ioan.
 Quod & Venus & Bacchus facit.

Fily hominum usquequo graui corde, ut quid VI.
QVAM
MALA SIT
MALI
CONFES-
SARII
ELECTIO?
 diligitis vanitatem, & queritis mendacium? Sen-
 titis conscientiae intemperiem, videtis vos
 agrotare, vultis sanari; & medicum peritum
 fugitis? quæritis imperitum? Quis, vulnere
 accepto, declinat chirurgum bonum, & illo
 utitur, qui vngit tantum, nec sanat ex fun-
 damento? Socratis dictum est, aureus lectus
 non inuat agrotantem. Aureum vos dicitis
 habere confessarium, cur? quia tacet, quia
 vos finit versari in vsuris, furtis, odijs, libi-
 dinibus vestris. Non est aureus iste, sed vo-
 bis videtur fulgere. Fulgor vos decipit; non
 ducit, sed seducit. Ut Cyclops, vel cæcus ma-
 num porrigit, & ductum sequitur trahentis;
 sic vos Confessarius indoctus, aut ipse pec-
 catis excæcatus non in viam, sed in ruinam
 ducit. Cur cæcum eligitis? cæcus, si cæco duca-
 tum præstet, ambo in foveam cadunt. Quare, Matth.
15. 14.
 non sine caussa, dixit Seruator: *Attendite à* Matth. 7.
S. Leo
serm. 54
de Nat.
falsis Prophetis. Et, vt S. Leo scripsit: *magni*
laboris est, magniq; discriminis, inter dubias im-
peritorum opiniones, & verisimiles falsitates, per
vnam sanae doctrinae semitam, inoffensis gressibus
 E 5 ambu-

*ambulare: & cum undiq; se laquei erroresq; op-
 ponant, omne periculum deceptionis euadere.*
 Quid illis fiet, qui bonum ducem fugiunt,
 malum quærunt? Sinunt se isti à vanissimo
 quoque per deuia abduci, quid non facient,
 si habeant ipsum Confessarium erroris fau-
 torem? Hæc sunt vestimenta ouium, *mansue-
 tudinis simulatio, & blandimenta verborum,* ait
 S. Hilarius. Nam & Confessarij mali, *per
 dulces sermones, & benedictiones seducunt cor-
 da innocentium* quoque, quid in cordibus non
 efficient nocentium, & in scelere permanere
 cupientium? Nempe id, quod inepti me-
 dici, qui, dum ægroto omnia concedunt,
 ægrotum non sanant, sed necant. Quan-
 quam longè peiore euentu id agunt medici
 spirituales. Corporum medici, sibi ipsis non
 obsunt, si malas præscribunt & nocituras
 agris medicinas. At animarum medici, si
 sunt imperiti, aut negligentes, & ægros suos
 perdunt, & se ipsos cum agris; *cæcus, si cæco
 ducatum præstet, ambo in foveam cadunt, mo-
 nomachis miseres.* Nempe

Matth. 15.
 14.

VII.
 CONFIS-
 TENTIS
 MALE, ET

Non habet euentus sordida præda bonos.

Hoc Nobili, hoc Confessario illius ac-
 cidit. Quoties enim vsurarius ille redijt ad
 confessionem, toties, sine vlla restitutionis
 impo-

impositione, retulit absolutionem. Sed ab-
solutionem verbis expressam, re nullam.
Imaginabatur enim Nobilis, se esse absolutū,
absolutus non erat. Sicut ille, apud Eusta-
thium, Achæus, Callicon cognomine, qui
fictile vas, pulvinaris loco, capiti suppone-
bat: verū quia duritie illius offendebatur,
vas paleis impleuit, vt molliū cubaret. Non
cubile mollius est redditum, sed stultitia,
quod non fuit, finxit. Ad eundem modum,
Nobilis, non absolutus erat à peccatis, sed,
quia eum Confessarius decepit, imaginatus
est sibi absolutionem, sicut reus in carcere,
quia catenis alligatus somniat se ijs esse libe-
ratum. Ita *mentita est iniquitas sibi*. Extitit
hinc magna inter Confessarium & filium
Confessionis animorum coniunctio, familia-
ritas, amicitia. Nihil Nobili supra Con-
fessarium, nihil Confessario supra Nobilem
fuit. Hinc se se mutuò visitare, hinc suavi-
ter vnà fabulari, hinc identidem simul lætissi-
mè conuiuari cœperunt. Vtque libenter No-
bilis Religioso huic confessus est, ita vicif-
sim Religiosus libentissimè, apud Nobilem
prandit & cœnauit. Nec libentissimè tantū
id fecit, sed & frequentissimè, inter epulas
suum lactans conuiuatorē verbis, à quo ipse
senum

MALR
CONFES-
SIONEM
AVDIEN-
TIS TRA-
GICVS
EXITVS.
Eustathi-
us Odyss.

Psal. 20
12.

senum lacte reficiebatur. O miseri Confessarij, qui mensæ seruitis, non conscientia vestrorum dominorum! cur animam vestram, quàm offam vestram mauultis perdere? ô miserabiles confitentes, qui animæ vestræ salutem Confessarijs creditis, mensam vestram, non conscientiam vestram curantibus! Audite, & respiscite; quicumque ita vel cum Confessarijs, vel cum confitentibus luditis. Aliquamdiu durauerat hæc filij spiritualis, & spiritualis patris iucunda cõuersatio. Gaudebat vterque; Nobilis immunitate, Religiosus comestatione. Sed, vt omnium rerum est finis, & quædam, in diuinis consilijs, decreta est mensura peccatorum, ita hîc quoque cœlestis iudex non censuit ampliùs indulgendum. Quodam die constituerant, lætissimè inter se se agitare. Conuenerant vespere. Considerabant, gaudebant. Volabant ioci, ambulabant fercula, ibant in orbem scyphi, & crateres Falerno spumantes: nemo videbatur in orbe toto illis lætior beatior. Hoc viuere esse dicebant; & nesciebant, quid sequens hora ferret. Nocte jam multa, post lautissimam cœnam, Nobilis conuiuas soluens, in lectum concessit, Religiosus in monasterium se recepit. Vix & ipse se se ad somnũ

com-

composuerat, cum ecce inopinatò vernæ ad-
sunt duo, ad fores cœnobij, qui impotenter
pulsant, iubentque actutum januam referari.
Janitor, ex habitu eos cognoscens, è Nobilis
vtique familia ratus, per fenestellam macu-
lâsque portæ ferreas, interrogat, quid id no-
ctis tam serò ac intempestiue velint? Aiunt,
rem incidisse necessariam, Nobilem repentè
malè habere cœpisse, grauitèrque cum mor-
bo, & ferè etiam cum morte luctari, velle si-
bi sine mora adesse eum, quem à Confessio-
nibus haberet. Currit ianitor, atque è pri-
ma quiete excitat somno vinòque temisopi-
tum Patrem, jubetque vehementer festinare;
periclitari dominum, moram omnem esse de-
trimentosam. Proripit ille attonitus se se; &
iniectis tumultuariè vestibus, quod reliquum
est, in via necit, socio comitante, duobus-
que, qui eum euocauerant, latera cingenti-
bus. Dum per forum transeunt, videt reli-
giosus, ad lucentis Lunæ semiplenum lumen,
Nobilem illum suum Conuiuatore, in ta-
lari nocturna toga, magnificè obambulan-
tem. Quo conspecto, ioci causa, intempe-
stiuè delusum se arbitratus, cœpit cum du-
ctoribus amarulentiùs exostulare, vt qui
aliud ludendi genus non habuissent, quàm vt
Confes-

Confessarius ridiculi esset argumentum; alios fuisse, quibus os sublinerent, si ea nocte comœdiam vel dare, vel spectare voluissent. Hæc, dum diceret, atq; alia, quæ subitus impatientiæ calor suggessit, adfuit ipse, atque stetit ante illum Nobilis, vultuque plus quam truculento, ita eum est affatus: *Nihil hic fictum, aut ioco actum existima. Non tantum agrotavi, sed & vixi. Mortuus tecum loquor, & heu, aeterna damnatione flammis adiudicatus. Cœpi ardere, ardeo, & ardebo semper, sine ullo sine tormentorum. Idq; inste patior, quia merui usuris meis, & illo nimis profano & sacrilego usu sacramentorum. Tu verò, infelicissime sacerdos, & improbissime Religiose, cuius erat, mihi veritatem dicere, de vitis increpare, extrahere ex usuris; conuiuere, indulgens & clemens, & meam causam agens videri maluisti; itaq; peccantem confirmasti. Par est igitur, ut scelerum meorum particeps, etiam particeps sis meorum suppliciorum.* Hæc ubi dixit, duo vernæ in Auernales cacodæmonum laruas conuersi, vnus Nobilem, alter Religiosum, comprehensos, per aërem, ad Acherontem, auexerunt. Solus ibi tam luctuosæ tragœdiæ spectator relictus est Confessarij socius, totus rei atrocitate attonitus, ac præ formidine semianimis. Ani-
mo

mo tamen postea remigrante, ac viribus refumtis, nullo Confessario redeunte, incomitatus ad Mōnasterium regressus est. Ibi, quo suo, ac Superioris dolore, qua totius conventus deiectione scenam tam tragicam enarrarit, ego dicere non possum, vobis relinquo cogitandum.

Qui utique, hac historia audita, mirari desinetis, si quos Dei servos auditis, adeò refugere à nonnullorum diuitum confessionibus audiendis; si videtis illos malle audire ex agro venientes rusticos, aut fuligine obsitos opifices, aut vilissimos de paupertina tribu mendicos; quàm eos, quorum vestis pretiosa, anima diabolo vendita, & mille titulis Orco obstricta: neq; agrè feretis, si quis Confessarius, ne vestra peccata approbare videatur, & ipse innocens vestris delictis damnetur, sincerè pronunciet: Non posse se absolvere obstinatos: veniam non esse, nisi se se emendaturis. *Fili hominis*, ait Deus per Ezechielem, *speculatorem dedi te domui Israel: & audies de ore meo verbum, & annuntiabis eis ex me. Si dicente me ad impium, morte morieris, non annunciaueris ei, neq; locutus fueris, ut auertatur à via sua impia, & viuat: ipse impius in iniquitate sua morietur: sanguinem autem eius de manibus tuis*

VIII:
CONFES-
SARIJ, ET
CONFI-
TENTIS
CVRA ET
DELECTVS.

Ezech. 3.
17. & cap.
33. 7.

Matth.
25. 14.

In vita S.
Ludouici.

Sales in-
troduc-
t. ad vitam
piam 1. p.
cap. 4.

nu tua requiram. Hæc est Confessarij obliga-
tio, cuius officium non exigit tantum vt so-
luat, sed etiam vt quandoque liget. Quis igi-
tur agrè ferre potest, si facit, quod officium
ab ipso requirit? quod Deus ipse, cum tanta
comminatione præcipit? Discetis etiam, non
quærere Confessarios indoctos, laxos, indul-
gentes, omnia dissimulantes, ne *cacus, si caco
ducatum præstet, ambo in foveam cadant.* Si
calceos emere vultis, optimum aditis futo-
rem; vestem nouam confici cupitis, quæritis,
vbi sit optimus sartor; si diuertere de via sta-
tuitis, in optimum hospitem inquiritis; si ve-
nam vobis vultis aperiri, chirurgum optimū
indagatis; animæ medicum videtis vobis esse
necessarium, & si quē accuratum experimi-
ni, declinatis, atque ad omnium luridissimū
acceditis, nonne hoc est, perire velle? Sanctū
consilium Galliæ Sanctus rex, è vita migratu-
rus filio suo dedit istud: *Fac idoneus tibi sit
conscientiæ arbiter, cuius prudentia doctrinæq; in
omnibus semper tutus sis.* Quam in rem Auila:
Confessarium elige unum ex millibus. Immo in-
ter decem millia, ait Sales Episcopus, dici enim
non potest, quanta sit ad excipiendas confessiones
idoneorum inopia: si ex his tribus, charitate sci-
licet, doctrina, & prudentia, vel unicum in ali-
quo

quo desideretur, est periculosa res plena alea. Conscientiæ morbus nec simulando sanatur, nec dissimulando. Qui sapit ergo, exemplo se sinat doceri. Optimum est, aliena insania frui.

Sed ad radicem huius mali veniamus: avaritia radix omnium malorum, etiam hinc causa est, ut re aliena inquinati, & reddere nolentes, quod iniquis modis acquisierunt, vel non sincerè confiteantur, vel Confessario prudenti non obsecudent. Hinc, ut peccatū peccato addant, etiam Sacramento Confessionis abutuntur; & malunt gratia Dei, quàm pecunia carere. Hinc ipsa illis Sacramenta sunt in damnationem. Abusu enim eorum merentur, usu privari; ac sine fructu illorum ex hac vita exturbari. Et sæpe quidem repente, ac violentè, iuxta illud: *Stulte, hac nocte, animam tuam repetunt à te, qua autem parasti, cuius erunt?* Quod ferè contingit, quoties homines in hac rerum cumulandarum, aviditate senes moriuntur. Cùm enim cetera vitia, senescente homine, senescant, sola avaritia iuvenescit, & quò annosior, eò est pertinacior; ut vita citiùs quàm illa deseratur. Non immeritò quærit Baruch; *Ubi sunt, qui argentum thesaurizant, & aurum, in quo confi-*

F

dunt

IX.
VSVRARIJ
ORVM
MALVS
EXITVS.

Luc. 13.
20.

Baruch
3. 17.

Thom.
Cantipr.
lib. 2.
Apum.
cap. 3.

271123

S. Bernar-
din. Se-
nens. ser.
43. art. 3.
s. 3.

dunt homines? Exterminati sunt, & ad inferos descenderunt. Quemadmodum Nobilis supra dictus. Qui nec primus, nec vltimus fuit, cui istud euēnit. Vidi & ego ipse, in Brabantia finibus, ait Thomas Brabantinus, usurarium nequam valde, qui multos nobiles & potentes exheredauerat, & pauperes spoliauerat supra modum. Hic frequenter occurrens Religiosis, rogabat quasi cum lachrymis, pro se orari; sed in nullo penitus se correxit. Cumq; super hoc eum frequentius arguissem, nec tamen in aliquo profecissem, accidit, ut repentina infirmitate correptus, ad exitum propinquaret: & ecce, subito dum ingentes tenebrarum canes lectum incertis circuitibus ambiebant. Ipse verò protracta lingua ad longitudinem prope pedis dehiscens horribiliter expirauit. Quod si non fatis est, addit S. Bernardinus Senensis alterum: Legitur, inquit, de Usurario quodam, quod post splendidam conam, cum dormiret in lecto cum uxore sua, subito expergefactus exilierit de lecto. Cum autem ab uxore sua, quid haberet, interrogaretur, ait: Modò raptus fui ante iudicium Dei, ubi tot, & tam terribilia sunt opposita contra me, quod non scini, nec potui respondere: cumq; fuerim diu ad poenitentiam expectatus, nec huc usque volui diuinis praeceptis & bonis inspirationibus obedire.

Audiri

¶ indulgentia Confessarij.

Audiui nunc indicem, contra me sententiam protulisse, meq; datum audiui potestati demonum, qui me hodie ad aeterna supplicia asportare debeant. Quo dicto, de pertica vili veste assumpta, domo, rabido cursu egressus est: quem sui hinc inde quarentes, in quodam monasterio monachorum matutinum cantantium innenerunt. Cunctis igitur eum ad poenitentiam inducentibus, nec proficere valentibus, ratione, aut exhortatione, vel precibus, custoditus est diligenter, usq; ad sextam horam. Denique, cum eius consanguinei domum illum reducere vellent, & ad quendam fluvium, per cuius pontem transaturi erant, peruenirent: viderunt nauim quandam, rapido cursu ascendentem, a nullo, ut videbatur, conductam: sed ab usurario plena demonibus visa est, qui, ut ait, ideo venirent, ut eum ad aeterna supplicia asportarent. Quo dicto, statim violenter de manibus eorum, a demonibus rapitur, & in nauim projicitur, & cursu rapido retracta, subito disparuit, cum demonibus, & praeda, praefata navis. Si, ne demonibus quidem & naui Charontis sibi parata aspectis, iste ad poenitentiam confugit, facile intelligi potest, quanta difficultate, auari ab hominibus ad confitendum, & restituendum adducantur: apud quos plus ponderis habet aurum, quam caelum. Qua

Luc. Pi-
nellus l. 1.
cap. 5. de
altera vi-
ta.

Eccli. 41.
2.

de re tertium hoc exemplum è Luca Pinello
libet apponere, de homine admodum pe-
cunioso. Huic ægrotanti, cùm à medicis mors
in propinquo esse denunciaretur, ingens cura
cum metu iniecta est. Agglutinatus enim di-
uitijs animus, totq; temporalibus bonis pro-
fundissimè immerfus, inusitata anxietate,
perspicuè ostendit, vere dictū illud: *O mors,*
quàm amara est memoria tua homini pacem ha-
benti in substantijs suis! Accepto enim nuncio
mortis, dici non potest, qua deserendarum
opum solitudine, quanto animi cruciatu,
quot suspirijs ex imo pectore ductis, sese in-
lecto huc versarit & illuc, identidem etiam
iracundi leonis in morem, irrugiens. Hoc
tam triste spectaculum præsens intuitus non
nominis scriptor Robertus de Licio, ex Chri-
stiani hominis officio, eiulantem iussit lamen-
ta omittere, atque deposita nummorum om-
ni cura, sicut antehac corporis commodita-
tibus prospexit, ita nunc etiam animæ sua
saluti prouidere. Orandi nunc tempus esse &
futurum iudicem Deum conciliandi, non co-
gitandi de pecunijs, mox necessariò deserenda.
Surdo citiùs salutaria persuaseris, quàm
auaro. Quasi nihil audiisset iste miser, ita
bene adhortanti respondit nihil. Secum au-

tem ipse, in hunc modum clara voce, est locutus: *Heu quanto labore, quot curis, quàm magna industria divitias istas mihi coacervavi, & nunc ad alienas deveniunt manus? Ego sudavi? ego adeptus sum? ego genium meum defraudavi? & nunc alij prodige fruentur, qui mihi gratias non agent, immo insultabunt? Hei me miserum! hei infelicem!* Sic querelas iterantem Robertus de Licio, robustioribus verbis commonendum ratus, etiam atque etiam rogavit, ut hæc vana mitteret; pecuniam non pluris, quàm animam faceret, exclusaque omni de rebus caducis cura, de futuris, deque æternis rebus cogitaret: cœlum auro præferret; & vel invito animo deserenda, sponte desereret, ne & cœlestem thesaurum amitteret, & ad æternam, in inferno, omnium optabilium rerum egestatem cœcus properaret. *O quàm difficile* Marc. 10.
est, confidentes in pecunijs in regnum Dei introire! 24.
Instabat mors, imminabat iudicium terribile Dei. Supplicij sempiterni præsentissimum erat periculum, non deerat, qui hæc auribus eius ingereret. nihil omnia fiebant. auro excæcatus nihil aliud aspicere, auro exsurdæ aures nihil aliud audire; auro plenus & ebrius, nihil aliud loqui volebat. Itaque, exclusis alijs omnibus cogitationibus, perpetua

Job. 21. 13.

tim inter acerbissima suspiria, clamitabat. O thesauros meos! ô pecunias meas! ô bona mea! ô diuitias meas! Cuiam vos relinquam? quis vos acquireret? quis possidebit? Hæ voces vltimæ illius fuerunt; vt, sicut alij, qui ducunt in bonis dies suos, in puncto, à gaudijs, ad inferna descendunt; ipse Acherontis supplicia, ab huius vitæ eiulatu inchoaret. Possem & quartam adijcere historiam, quàm anno præcedente 1644. primùm, Venetijs, primario viro, ac admodum seni contigisse, mihi ex aua Oenipontana scriptum est, additumque haberi illam ab auctore fide dignissimo, & aliorum relatione, inibi iam plus confirmatam & certissimè creditam. Sed malo illam audire ab alijs, quàm alijs narrare, nondum satis enodatè recensitam; quamuis luculentè ostendat, quo exitu Confessio differatur, vel profanetur.

XII.
MVLTO
ESSE, QVI
VSVRIS,
VEL ETIAM
GRAVIO-
RIBVS,
CONTRA
IVSTITI-
AM, PEC-
CATIS OB-

Publiana sententia est: *Auarus, nisi cum moritur, nil rectè facit.* Cuius dicti sensus est, eum, qui sese pecuniæ studio addixit, nulli commodū esse, dum viuit; solam illius mortem hæredi voluptatè & emolumentum adferre. Sed horum auarorum mors emolumentum etiam non hæredibus affert. Ex eorum enim pœna satis manifestum est, quàm seuerè Deus puniat sacrilegos eiusmodi confidentes.

tentes, & quò usura hominem pertrahat. Quanquam facilè prospicio, quid mihi plerique sint obiecturi: nempe Hæc nihil ad se pertinere; paucos nunc, Pamphili furtum imitari, paucos cum Alexandro Asiam metere, paucos legere culmos cum Antigono; paucos usurarios reperiri; ad illos eundem: illis hæc talia occinenda esse. Quibus respondeo. 1. Cum Horatio lib. 1. ep. 1. *Multis occulto crescit res fœnore*, quia constat, varia esse genera usurarum; alia enim *formalis & aperta*, alia *virtualis* siue *palliata* est: itemque alia *realis*, alia *mentalis*. Quæ si diligenter perpendenterentur, multos ostenderent, esse hîc inquinatos. Quoties enim fiunt pacta obligantia ex iustitia, ad dandum aliquid pecunia æstimabile, ultra sortem ex vi mutui? quoties pactum initur, ut mutuarius teneatur facere aliquem contractum, cum mutuante, vel præstare munus à lingua, ab obsequio, à manu; vel facere aliquid turpe, pretio æstimabile; vel dare officium, priuilegium, exemptionem ab aliquo onere, vel ut dimidium recipiat in mercibus, vel ut tempore messis reddat triticum pretio currente &c. Nonne hæc sunt usuraria? Sunt. Sed excusatur usurarius, ut

STRICTI
NON RE
CTE CON
FITEN
TVR,

Horat.
lib. 2.
Satyr. 3.

*Nimirum insanus paucis videatur, eò quòd
Maxima pars hominum morbo iactatur
eodem.*

2. Multi filij sunt ab vsura alieni, sed vsurarios parentes habuerunt. Hæres verò tenetur ad vsuras defuncti, si relicta hæredi factis sint ad soluenda debita, & ad portionem hæredibus iure debitam: si verò hæres succedat etiam in crimine vsurarij, tenetur in solidum, ex persona etiam propria, tanquam cooperator vsurarum, quæ ab ipso acceptæ essent post mortem. 3. Demus, te esse ab omni vsura alienum; demus non esse furem Argium; sed auaritia te aliò impulit, atque in longè grauiora & apertiora. Vsuræ quædam, etsi iure diuino prohibitæ, tamen iure ciuili permixtæ fuerunt, quædam etiam approbatæ. Et sunt multa quæ ab vsura excusant, si non titulo mutui, sed ratione *lucricessantis*, aut *damni emergentis*, aut titulo gratitudinis, vel amicitia quippiam accipiatur; nihil tamen omnium est, quod à rapinis prædones, à furtis lauerniones excuset. 4. Quot fraudes in emtione venditioneque committuntur? quoties pretia rerum augentur? quoties pondera, mensuræ, numeri minuantur? *Non habebis in sacculo diuersa pondera,*

Deuter.
25. 13.

maius

maius & minus: nec erit in domo tua modius maior & minor. pondus & pondus habebis iustum & verum, & modius aequalis, & verus erit tibi, ait Dominus. O quoties audimus, diuersa pondera, & diuersa pretia earundem rerum? Quod denario venditur, si ciuis est, duplicatâ pecuniâ venditur studioso litterarum, aut peregrino, vt plures lædantur. nempe & studiosi, & parentes studiosorum, & quotquot id audiunt peregrini. Addo, & istos ipsos foeneratores lædi; qui nunquam opulescunt, licet quotannis, incredibilis summa pecuniarum in eiusmodi urbem inferatur, quæ, quò euanescat, non apparet, nisi quia, quod iustitiâ caret, caret etiam diuina benedictione. 5. Quoties solutiones debitæ differuntur? dissimulantur? penitus obliuione inuoluuntur? an ideò non debes, quia alter non exigit? aut quia non meminit, idcirco putas etiam Deum debiti tui non recordari? 6. Inter ipsum ludum, quot fraudes admittuntur? quot mendacijs circumueniuntur collusores? quoties chartæ miscentur in præiudicium aliorum? ne dicam quantæ superstitiones & quot pacta diabolica intercurrant. Non enim nominabo, ne videar docere, quod refuto. Certè multi sunt, qui arte inæquales, vel

minis, vel importunis precibus inducunt ad ludendum, quos victos habent antè, quàm ludere incipiant. Quid est hoc aliud, quàm in terra jacentem, & sese defendere non valentem spoliare? 7. Quanti sunt, qui præsertim hoc tempore, scienter emunt pecudes abactas, aut alias res alienas? qui seruant donata, ab eo, quem sciunt furem esse manifestum? *Socij furum* sunt isti, & iam patibulo initiati; qui si scirent, per eiusmodi furti dignos fieri homines, vt etiam amittant, quæ iustè possederunt, non vtique tam obstinatè aliena retinerent. Plurimi ad Lauretanam ædem peregrinati sanitatem reportarunt: quidam sanus, inde è muro sacro lapidem abstulit, & agrotare cœpit. Ita nonnulli exitium sibi furantur & extremam paupertatem in furtiuis opibus acquirunt. Quid impetrabis, si rosarium oras, quod tuo vel alieno furto acquisiisti? cur enim manus ad cælum extendis? vt ores, an vt eas ostendas furto inquinatas? illum libellum legens, quæ alteri subduxisti, seuerissimum vis placare iudicem furum? Non est enim Deus noster, sicut qui *viduus pharetra risit Apollo*. 8. Ah quid dicam, quoties famuli? quoties ancillæ esculenta, poculenta subducunt? Mittitur in cellam

lam seruus vt domino vini haustum afferat,
qui domino vitrum, sibi cantharam implet?
nec raro coqua è culina cellam facit. Nam
si vel semel ad dolium mittitur, sibi pro sex
diebus prouidet. Ars est, quæ etiam sub in-
uersis ollis vinum condit. Nihil dicam de pa-
ne, de butyro, de lignis, de candelis, de alijs
rebus ad vicinos, vel cognatos, vel amafios
amafiasuè asportari consuetis. 9. Quid de
ipsis filijs & filiabus canam? quoties non iam
poma, pyra, aliaque bellaria, sed pecunias
suis parentibus subducunt, & arbitrantur,
se furti reos non esse? Addam, quod pauci
confitentur, & multi quotidie perpetrant,
multos liberos perditissime prodigere otio,
ludis, compotationibus, quod eorum paren-
tes, magnis sudoribus, vix tandem compar-
serunt. Quid isti aliud faciunt, quam si pa-
rentes compilarent? 10. Non esset finis, si
fractores fenestrarum, familiares cultrorum,
chirothecarum, & stropholorum fures; &
damnorum innumerabilium illatores; si eos,
qui salarium accipiunt, & officio non satis-
faciunt, vt sunt pædagogi, præfecti, operarij,
ministri varij; si eos, qui gabellas, qui vecti-
galia iusta defraudarunt; qui Ecclesiæ deci-
mas non dederunt, qui operarijs mercedem
distu-

Arbor
lib. 4.
Epic.
cap. 4.

Peron.
Arb. in
Sap.

XIX

Polio

lib. 4. hist.

logia

Arbor

lib. 4. hist.

Arbor

lib. 4. hist.

Cle. pro

Quinto

Aristot.
lib. 4.
Ethic.
cap. I.

distulerunt, aut diminuerunt; aut qui consilijs aliorum commoda auxilijsuè impediuerunt, velim commemorare. Nam, teste Aristotele, *aleatores, & fures, & latrones omnes auari putandi sunt, quod in turpi questu sunt occupati.*

Petron.
Arb. in
Satyr.

Nec minor in campis furor est, emtiq̃

Quirites

Ad prædam strepitumq̃, lucri suffragia vertunt.

Venalis populus, venalis curia patrum.

Est fauor in pretio, senibus quoque, libera virtus

Exciderat, sparsisq̃ opibus conuersa potestas,

Ipsaq̃, maiestas auro corrupta iacebat.

Aristot.
loc. cit.

Hoc de Romanis olim dictum est, vtinam nunc non etiam dici posset de Germanis! deque alijs etiam Christianis! Prætermitto

Cic. pro
Quintio.

& alios. Nam qui magna, & à quibus nefas est, accipiunt, ait Aristoteles, quales sunt tyranni, qui ciuitates oppugnant, fana diripiunt: ij non auari, sed scelesti potius, impij & iniqui sunt habendi; quamuis horum criminum radix sit cupiditas. Quia, vt M. Tullius ait, *Nullum est officium tam sanctum, atque solenne, quod non auaritia comminuere, atque violare soleat.* Hi

omnes,

omnes, si vel penitus à Confessione abstinent, vel hæc talia, in Confessione tacent; vel iniuste accepta restituere iussi non restituunt; vel Confessarium quærunt, à quo dissimulanter prætereantur; an non Sacramento divinissimo sacrilegè abutuntur? an non digni sunt, qui cum Nobili, & (si talem quoque habent Confessarium) etiam cum Confessario, in Tartarum abripiantur? Taceo detractores, qui vel non agnoscunt, se ad ablatum honorem restituendum obligatos; vel non confitentur hoc piaculum, vel ad restitutionem faciendam admoniti, non parent; quia à dæmonio vel *muto*, vel *surdo* possidentur, Luc. II.

Certè si scirent mortales, quantos Orco triumphos pariat inordinata habendi voluntas, ultro omnia restituerent, quæ titulis iniustis scirent se interuertisse. Eduardus III. Angliæ rex magnis tributis populum gravabat; seque, gemente populo, collectis pecuniarum aceruis, solebat eximiè oblectare. Quodam igitur tempore, vt ei iucundum facerent spectaculum, collectores & accipitres pecuniarum ingentem auri argentiq̃ue vim comportatam vndique, ante oculos illi exposuerunt. Ad quam cum voluptate intuen-

dam

XIII.
Polydo
lib. 8 hist.
Anglic.
EXEMPLA
FACTAR
RESTITV-
TIONIS.

dam inuitatus,, vidit quidem thesaurum, sed simul etiam aspexit, circa eum, Acheronticæ monstrositatis cacodæmonem, cum magno tripudio, ludentem & saltitantem. Quo viso, illico horrorem concepit iniquæ pecuniæ retinendæ. Iussit igitur extemplo eam è conspectu suo amoueri, atque viritim illis reddi, à quibus fuerat extorta; fatius esse existimans animam, quàm pecuniam perdere, Zachaum non modò in auaritia, sed etiam in pœnitentia imitatus. Quid, diuites, facitis? cur non, sicut ingeniosi estis ad pecuniam, ita & solliciti estis, ad pœnitentiam faciendam? Vobis lachrymantibus, Angeli gaudebunt, diaboli flebunt; qui, si viderint vestros hamatos vngues, piceatas manus, tenaces oculos & alienam in arca monetam, lætos agitant triumphos. Quid enim supplicij non impendet illis, qui egentibus non solum nihil largiuntur, sed etiam auferunt sua; si illis pœna est præparata, qui vel de sua substantia inopiam patientibus non succurrunt? B. Albertus Besutiana familia oriundus, prima ætate vsuris deditissimus, totus in eo erat, vt alijs sua eriperet, nihil daret. Hic aliquando, in lacu Verbano nauigans, infesto Aquilone fluctus excitante, de
vita

Ferrat. 3.
Sept.

vita est periclitatus. Cur id fieret, non diu illi fuit cogitandum. Nam vnà & sibi pereundum esse vidit, & diuitias iniuste congeſtas amittendas. Quamuis igitur animus illi ad opes erat vehementer alligatus, tamen illas censuit libentiùs esse proijciendas, quàm vitam. Voto itaque se obſtrinxit, se, si viuus & incolumis ex hoc discrimine euaderet, omnia seridò emendaturum. Euasit, domum redijt, bona sua pauperibus distribuit, vxoriq̃e persuasit, vt in monasterium ingrederetur: ipse in montem inaccessum se reptando contulit; vbi diu, dimisso per funem corbe, à transeuntibus, postea ab ipsis Angelis passus est; donec An. Christi 1369. tertio Septembris die, sanctè moreretur, ac miraculis ostenderet, longè vtiliùs pecunias in egenos spargi, quàm, domi in arcis, coaceruari; quæ frequenter in perniciem ipsius domini conseruantur. Quia, vt D. Ambrosius monet. *Non maioris est criminis, habenti tollere, quàm cum possis & habes, indigentibus denegare. Esurientiùs panis est, quem tu detines: nudorum indumentum, quod tu includis: miserorum redemptio & absolutio pecunia, quàm tu in terra fodis. Tanto-
rum scias te inuadere bona, quantis posses prestare, & nolis. Non sunt bona hominis, que se-*
cum

cum ferre non potest. Sola misericordia comes est defunctorum. Quin idem ferè dixit Poeta, cuius hæc sunt:

Horat.
lib. 2. Sa-
tyr. 2.

Cur eget indignus quisquam, te diuite?
quare

Templa ruunt antiqua Deum? cur, im-
probe charæ

Non quidquam patria tanto emetiris acer-
uo?

XIV.
REMEDIA
CONTRA
INIUSTA-
TA LV-
CRA,

Plal. 88.
31.

S. Chryf.
hom. 51.

Esurientibus in Ecclesia fratribus non subue-
nire, ait S. Cyprianus, habere argentum largi-
ter velle, fundos insidiosis fraudibus rapere, usu-
ris multiplicantibus fenus augere: quid non per-
peti tales pro peccatis eiusmodi meremur? cum
iam pridem præmonuerit, ac dixerit censura di-
uina: si dereliquerint legem meam, & in iudicijs
meis non ambulauerint: si iustificationes meas
profanauerint, & præcepta mea non obseruaue-
rint, visitabo in virga facinora eorum, & in fla-
gellis delicta eorum. Hæc qui fugere volunt,
fugiant auaritiam, adeant Confessarium,
confiteantur, restituant per vim aut fraudem
ablata, vtantur pecunijs, non ad vsuram, sed
ad cœlestem coronam emendam. Ea de causa
pecunijs abundas, ait S. Chrystomus, vt pau-
pertate homines liberes, non vt in paupertatem in-
trudas, & verò simulatione solaciiis maioris
facis

facis arumnas, & liberalitatem vendis fenore. Audent etiam fœneratores dicere, inquit S. Augustinus, Non habeo aliud, unde viuam. Hoc mihi & latro diceret deprehensus circa parietem alienum: hoc mihi & leno diceret, emens puellas ad prostitutionē: hoc & maleficus incantans mala, & vendens malitiam suam. Quidquid tale prohibere conaremur, responderent omnes, quia non haberent, unde viuerent, quia inde se pascere; quasi non hoc ipsum in illis maxime puniendum esset, quia artem nequitia delegerunt, unde vitam transigant, & inde se pascere volunt, unde offendant eum, à quo omnes pascuntur. An fortè, ait S. Chrysostronus, modi iustè viuendi non inueniuntur? Non sunt agrorum cultus, gregis pabula, armentorum custodia, manuum operatio, solers rerum tuarum cura? Quid insanis, quid cœspitas agriculturâ spinarum occupatus? Nunquam deest occasio honestè se alere volenti. Ex lege diuina agit, qui in sudore vultus sui vescitur pane suo. At vesana diuitiarum cupiditas est morbus insanabilis, fornax quæ nunquam extinguitur, tyrannis per orbem longè diffusa. Diuitie ingratae sunt, fugitiuae, homicidae, crudeles & implacabiles, bestia incurabiles, precipitium vndequaque præruptum, scopulus asfidus plenus fluctibus, mare innumeris ventis agi-

G

tatum,

S. Augustinus in Psal. 128:

S. Chrysostronus hom. 57. in Matthæo

S. Chrysostronus hom. 5. de Auidia.

tatum, tyranni acerbè imperantes, nunc quouis barbaro seuiores, inimicæ, irreconciliabiles, hostes implacabiles, quæq; nunquam erga eos à quibus possidentur, remittunt similitatem. Indunt compedes aureas. Et, vt opinor, idcirco diuites torquati incedunt, vt appareat omnibus, eos esse vinctos, & catenis alligatos libertatemque perdidisse. Atque idcirco *viri diuitiarum* vocantur, quia non sunt illorum diuitiæ, sed illi diuitiarum. Hac enim ipsa de causa, cum Bion de diuite sordido loqueretur, *Hic*, inquebat, *facultates suas non possidet, sed ipsum possident facultates*. In compendio, auarus est Tantalus inter aquas, qui pomam fugacia captat, nam & ille inter opes est inops; eget in copia; sitit & esurit, cum cellæ & horrea plena sunt, & vt Timon ille dixit, vitam non vitalem viuit. Itaque fatius est nullum esse, quàm auarum. *Nullum vitium tetrus est, quàm auaritia, præsertim in principibus & Remp. gubernantibus: habere enim quasi Remp. non modò turpe est, sed sceleratum etiã & nefarium*. Iuuenes natura profusi hoc vitio minùs tentantur: at *auaritia senilis vituperanda est maximè* Potest enim quidquam esse absurdius, quàm quò minùs via restat, eò plus viaticum querere? Aurum lapide Lydio, homines auro probantur.

Psal. 75. 6.

Laert. 1. 4. cap. 7.

Cic. lib. de offic.

Idem in Cat. Maiore.

probantur; quod qui potest contemnere, potest cœlum emere; qui autem adorat, in laqueum diaboli incidit, vnde se difficillimè extricat. Quia, vt orator dixit, *auaritia insatiabilis, immensa, & incredibilia potest. Ita enim hominum mentes obstrictas tenet, vt eas, nullo tempore, respirare permittat.* Quin eò impellit, quò canem Æsopicum impulit cupiditas; is haud exiguam carnis partem ore gerens, dum vmbra eius in aqua captat, veram prædam amisit. Ita futurorum bonorum vmbra sunt omnia huius mundi bona, quibus dum mortales inhiant, cœlestia perdunt; qui, sicut hydrope laborantes, quantò plus aquæ in ventre habent, tantò ampliùs in perniciem suam sitiunt; sapientiùs facturi, si non possessioni augendæ, sed cupiditati minuendæ studerent. Sicut enim *qui metallorum operi traditi sunt,* ait S. Pater, *nullum inde emolumentum, nullas opes consequuntur, sed periculo magno, atque detrimento suo, alijs laborant, nihil prorsus de sudore, de labore, & morte, quam plerumque obeant, ad fructum suum inde conuertentes: ita & illi, qui non sibi, sed alijs diuitias querunt, immo & bis multò miseres sunt, quoniam mors doloris finem illis, his, quos gehenna expectat, vera afflictionis initium affert.*

Cic. in Vatin.

S. Chryso-
st. homi-
50.

Manil.
lib. 4.
Astron.

Ergo

*Quid tam sollicitis vitam consumimus an-
nis?*

*Torquemurq; metu cacaque cupidine re-
rum?*

*Aeternisq; senes curis, dum quarimus
aunum,*

Perdimus, ut nullo votorum fine beati?

CAPVT